

Došel mi zajímavý ohlas na naše stránky a po dohodě s jeho autorem ze záp. Čech vám jej poskytují jako názor odborníka na spojařinu. Příspěvek je po dohodě s autorem drobně upraven a je psán jako reakce na jednotlivé oddíly našich stránek.

Jako člověk dobře obeznámený se službou u PS bych rád upozornil na drobné odchylky od popisu stavu. Je jasné že určité zvláštnosti byly na jednotlivých brigádách PS vzhledem k dislokaci a tlaku narušitelů ale v podstatě pro všechny platily stejné předpisy i základní vojenské řády.

Tak jako Hlavní správa PS Praha měla definovány SPPN (směr pravděpodobného postupu narušitelů) podle brigád PS, měly i brigády, prapory a roty svoje směry SPPN a tím i technická opatření v zajištění SH (státní hranice) odpovídaly tomuto tlaku. Proto i zavádění nových prvků ochrany bylo vždy směřováno především k rotám na hlavním směru.

Někdy mne až překvapuje co jsou schopni o Pohraniční stráž napsat někteří badatelé. Pohraničníci jsou prezentováni jako lovci lidí s radostí vystřílet si povýšení nebo alespoň opuštěk. viz. (na hranicích bylo zastřeleno) Nikdo se už ale nezmíní o tom že službou v PS prošlo více než 200 000 základňáků a že z hlediska vojáka to byla stejná služba jako u jiné armádní jednotky i když s větší odpovědností. Jsem přesvědčen o tom, že každé použití zbraně proti člověku, ať již bylo oprávněné nebo ne, zanechalo nepříjemnou vzpomínku na celý život.

Málokdo řekne že naše železná opona byla pouze součástí opony vedoucí od Baltu po Černé moře a že souvisela s politickým uspořádáním v Evropě. Že hranice byla vždy barometrem mezinárodních vztahů a její zabezpečení záviselo na dostupnosti prostředků k tomu určených. Že i technické zabezpečení ochrany začínalo od provázku s plechovkami a přehradu ze suchých větví přes elektrické zátarasy a minová pole na vytipovaných směrech až po elektronické systémy a v neposlední řadě po instalaci čidel registrujících pohyb nebo přítomnost člověka (např. geofony a čpavková čidla). A že tento způsob ochrany není ničím neobvyklým dokazuje i instalace těchto zařízení na jiných hranicích (USA – Mexiko, Izrael –Palestina, Korejský poloostrov atd.).

Ale nyní už k tomu, co chci napsat:

1956 – podle pamětníků byly miny skutečně rozmístěny pouze na některých úsecích. Nebyly v provedení jako nášlapné, ale jako odpalované pomocí nástražného drátu nataženého zhruba 10 m na obě strany od miny. Proto také docházelo k samovolnému odpálení vlivem námrazy nebo vběhnutím zvěře. Nebyly pokládány jako klasické minové pole, ale podle vyhodnocených směrů k přehrazení míst možného postupu narušitelů mezi státní hranicí a drátěným zátarasem zejména do roku 1956 . V některých případech vojáci zesilovali účinek umístěním různých matek a šroubů v okolí miny. (doporučuji Sborník Archivu MV 2/2004 který už jsem anonsoval dříve, je tam problematika min přesně rozepsána pro chebskou 5. brigádu – pozn. M.B.)

Ze skrytých pozorovatelů měl největší úspěch „falešný metr“ – dřevěná bedna s průzory pobitá zvenčí odřezky z kulatiny připomínající dřevo srovnané v metru. Obvykle se používala na křižovatkách lesních cest nebo na vybraných směrech postupu narušitelů. 60-80 léta – pohotovostní minutová hlídka (podle předpisu PchH (dvou až tříčlenná)- poplachová hlídka složená z řidiče, velitele hlídky a psůvoda) byla určována bojovým rozdělením v operačním dni s úkolem prověřovat všechny signály o pohybu narušitelů v týlu , na týlové signalizaci a rotní signální stěně včetně signálů podaných pomocnou signalizací. V případě zásahu hlídky z pevného stanoviště nebo piketu nastupovala na místo střežení právě tato poplachová hlídka. V boj. rozdělení byla velena i náhradní poplachová hlídka, která

nastupovala na místo hlavní hlídky v okamžiku výjezdu této hlídky z roty. Jako další byla určována skupina překrytí z počtu čtyř provádějící školení, která při trvalém zkratu na RSS překrývala podle stanovené varianty určitý úsek na komunikaci překrytí nebo státní hranici. Jako další byla velena pátrací skupina (PSk) podporující poplachovou hlídku nebo zpracovávající zpětnou osu postupu narušitele ke zjištění příčin, proč se dostal narušitel tak daleko a co selhalo.

Na Chebu se nepoužíval název „rotárny“, ale pouze označení – týlovka, signálka a překrytí. Veškeré komunikace byly v majetku ministerstva zemědělství a toto zajišťovalo jejich budování i údržbu. Výjimku tvořilo zimní období, kdy sjízdnost zajišťovaly pluhy a fréza ženijní roty brigád.

60 – 80 léta – vybavení

Klasické vybavení pohraniční hlídky – jednočlenná byla velena pouze k výkonu služby v týlu se schválením podle OSH 1-1 (SA vz. 58 + 2 zásobníky, skládací mikrotelefon, pouta, obvazový balíček, radiostanice (WXW 010, WXW 020, WXW 100, PR 11, PR 21 nebo RF 10 podle vybavení), dalekohled, stavěcí terč, dvoučlenná navíc signální pistole, minimálně používaný infrapřístroj, bateriové svítilny a případně plní láhev. Psovod navíc krátké a dlouhé stopovací vodítko, košík a vodu v lahvi.

Ve svém popisu zmiňujete použití zařízení FEN IX. Důvody použití byly asi následující. V 70 letech, kdy došlo k uvolnění napjatých vztahů na státní hranici v důsledku ujednání Helsinské konference a podepsání nulity Mnichovské dohody byly tlaky na odstranění drátěné opony vedeny především ve směru zajištění ochrany hranic zařízením, které dokáže zaregistrovat narušení střežení bez překážek. Jedním z těchto způsobů bylo i zařízení FENIX, kde se počítalo s tím že pomocí tohoto zařízení bude vytvořena třípaprsková stěna s úseky do 300 m. Nakonec tento pokus skončil s použitím jako hlídková signalizace s kterou se hlídaly především komunikace v týlu, některé vodní toky a koleje v místech, kde procházely sig. stěnou. Je třeba říci že kromě potíží s bateriemi toto zařízení pracovalo na krátké vzdálenosti spolehlivě.

Další z těchto bezdrátových systémů který byl provozován zhruba 5 let u chebské brigády (8,9,10,11,13 rota) byl systém H 3 (pod názvem HARYK-výrobce byl VOZ Horka u Olomouce) který využíval princip poklesu intenzity elmag. pole při jeho narušení. Základem byl dvoudutinový klystron vytvářející spolu s anténním systémem elmag. pole v koridoru zhruba 3 x 3 m před signální stěnou a vyhodnocovaný přijímačem. Při vstupu do tohoto pole byl vyvolán signál a zároveň byl spuštěn zvukový signál a rozsvícena světelná bariera. Tento způsob byl ale brzy zavržen, neboť signál a světlo přinutily narušitele o to rychleji překonat sig. stěnu a ještě jsme mu k tomu svítili.

Díky vynalézavosti vojáků byla hlavně u hlídkové signalizace celá řada všech možných nástrah signalizujících postup narušitelů. Kromě již zmiňovaných mechanických nebo elektrických nástrah odpalovaných pomocí nástražného drátu (cca 25 m na každou stranu), různých spínačů tvořených smyčkami z ostnatého drátu na oplůtcích, tak i zavedeným zařízením Kristal M dováženým ze SSSR. Jednalo se o hlídkový přístroj využívající klopného obvodu při přetržení slabého nástražného drátu (obdoba dříve využívaného přístroje S 2 s polarizovaným relé) ve speciálních úchytech, které umožňovaly za postupu hlídky prověřovat neporušenost nástražného vodiče a při případném přetržení spolehlivě signalizovaly narušení úseku. Jejich využití však skončilo na tom, že vzhledem k tomu že nástražný drát (0,08 mm Cu) po přetržení poletoval mnohdy volně po terénu a způsoboval zkraty na vodičích sig. stěny nebo přívodních vedeních které se velmi špatně hledaly, bylo toto zařízení používáno pro nástrahy jiným způsobem. Dalším z prvků hlídkové signalizace bylo zařízení SN 84, které umožnilo příjem signálu se 6 čidel po drátovém vedení (spínací i rozpínací) vyráběné VOZ Bludovice a nebo i ASS 85 pro jeden úsek. Pro zajištění malých

objektů nebo týlových úseků s vyvedením do piketu sloužilo zařízení U 68, které hlídalo pomocí klasické stěny U 60.

Po všech možných zkoušeních a zkušenostech s provozem signálních stěn i u našich sousedů bylo rozhodnuto vytvořit sig. stěnu, která bude tak spolehlivá, že bude signalizovat pouze skutečné narušení při pokusu o překonání. Ale to se musím nejprve vrátit k systému který nahradil v konečné fázi systém EZOCH v polovině 60 let systém U 60. Odstranění předcházejícího systému zabezpečení nebylo vynuceno světovou veřejností jak je v současné době prezentováno, ale masovějším použitím germaniového tranzistoru 103 NU 70, který se stal základem systému. (tento názor jsem zaregistroval i z jiného zdroje. pozn. M.B.)

Systém tvořila signální stěna o výšce cca 1,8 m v provedení s T, kde bylo pod signálem 16 vodičů (8 – 1. smyčka, 8- druhá smyčka, která byla uzemněna). Při napěťovém skoku, který nastal při zkratu mezi smyčkami nebo přerušení jedné ze smyček, byl impuls přenesen přes transformátor v úsekovém přístroji na bázi tranzistoru a došlo k sepnutí relé, které připojilo do obvodu měřicího drátu elektrický odpor o hodnotě určené pro daný úsek. K vyhodnocení čísla úseku (levá nebo pravá strana) došlo v ústředně porovnáním hodnoty připojeného odporu v úsekovém přístroji a hodnotou nastavenou v další odporové větvi Wheastesonova můstku s polarizovaným relé Hl 100 03 za použití klasického krokového voliče. Pro konstrukci tohoto systému byly použity klasické telefonní součástky - ústřednu vyráběla Tesla Karlín. Tento systém poprvé umožnil zároveň i spojení obsluhy sig. ústředny (později DSP- dozorčí sig. přístroje) s hlídkou pomocí skládacího mikrotelefonu a hlasité hovorové soupravy v ústředně. Výhodou bylo že pro provoz celé soustavy byly potřebné pouze dva vodiče pro každou stranu (napájecí a měřicí vodič), které zároveň sloužily pro přenos telefonních hovorů. To bylo vhodné především v lesních porostech, kde na venkovní straně sig. stěny byly připevněny dvoukolíkové rameníky s izolátory pro toto vedení. Vzhledem k tomu že sig. systém pracoval s provozní zemí, byl pro vylepšení využit zemnicí systém sestávající z posledního vodiče druhé smyčky na kterou byly připojeny zemnicí desky a odrazové stěny sestávající s 5 vodičů na venkovní straně sig. stěny.

Na poměry a technické možnosti za kterých byl tvořen signální systém U 70,80 to bylo vcelku vtipné řešení. Vzhledem k velmi malému napětí mezi dráty osnovy (do 3 V SS) bylo nutné provádět pro kontrolu provozuschopnosti 1 x za den zkušební zkraty, které prováděla TH (technická hlídka) a které se prováděly vždy nahoře, uprostřed a u země sig. plotu. Stejně tak se prováděly zkušební zkraty po každém otevření průchodu nebo vrat a po skončení bouřek. Z toho je patrné že denní údržbu sig. stěny musela provést technická hlídka spolu s její kontrolou ve složení spojař a ženista, obvykle jedna strana dopoledne, druhá odpoledne. Pokud měla rota 8 km signálky, tak to bylo (pokud nebylo rozděleno) i 16 km denně.

Z vlastního principu je patrné, že tento systém se dal při minimální znalosti vcelku dobře „oblafnout“. Sig. stěna se dala vyřadit z provozu vyjmutím úsekového přístroje ze základny (pro tento případ instalovaný stranový zesilovač nebyl vždy v provozu), případně pomalým snížením izolačního odporu mezi smyčkami. Na vlastní funkci před případným překonáním narušitelem to však nemělo vliv. Proto byla po každém takovém překonání bez podání signálu přijata opatření a technické úpravy, aby se vyloučilo opakování.

60-80 léta – způsob ochrany

K úpravě hranic hraničního pásma došlo ve třech fázích. Jak je patrné z mapy např. 13.rPS v první fázi v 50. letech se HP dotýkalo u Dol. Žandova žel. trati Cheb – Plzeň, v druhé fázi na začátku 60. let okrajů lesního masivu nad Brtnou a v té poslední zhruba 500 m od nového průběhu signální stěny. Hraniční pásmo se zužovalo v návaznosti na vývoji techniky a dopravních prostředků. Za zmínku stojí i to, že snahou bylo zadržet většinu narušitelů na přístupech do HP nebo v HP před signální stěnou aniž by se dostali na sig. stěnu. Tím bylo i sníženo riziko použití zbraně hlídkou při zadržení. Za celou dobu služby si nepamatuji že by byla použita zbraň v hraničním pásmu před signální stěnou. Jediným případem bylo ozbrojené

střetnutí s vojenským zběhem u Dolního Pelhřimova v úseku 11.rPS Svatý Kříž při kterém došlo k usmrcení příslušníka PS voj. Ludase v lednu 1981.

V těchto letech byl postupně zaveden systém U 70 a v návaznosti na to systém U 80, kdy došlo k ujednocení profilu ŽTZ (zábrana proti překonání těžkou technikou- betonové ježky, oplůtek s pomocnou signalizací, telefonní trasa, komunikace podél RSS, vnitřní kontrolní pás 3 m, pěšina pro TH 1 m, signální stěna, vnější kontrolní pás 4 m, drátěný zátaras opatřený brunoválci). Nová sig. stěna měla ve svislém výpletu pod signálem 20 vodičů natlučených v přesných vzdálenostech od sebe (dole hustěji než nahoře) a 4 vodiče na T. Samotné „těčko“, které bylo výkyvné bylo zajištěno drátem z oka, které při vychýlení způsobilo zkrat. Vzhledem k odrazové stěně bylo nejrychlejším způsobem překonání přežení sig. stěny vrchem. Chci ale připomenout že většina zadržení se odehrála ještě před dosažením signální stěny. V případě že sig. stěna byla v blízkosti SH, byl terén vyplněn dalšími nízkoklopýtnými překážkami.

Spolehlivost podání signálu s eliminací planých signálů byla tak velká, že nemusely být TH prováděny zkušební zkratky, ale pouze námatkově kontrolní zkratky. Obsluha rovněž byla schopna kontrolovat délku podání signálu. Při déle trvajícím signálu (v hantýrce- tvrďák) byl na rotě vyhlašován pohraniční poplach.

V případě že byla sig. stěna mimo provoz, bylo živou silou provedeno zakrytí čáry RSS (a to skutečně každým kdo měl ruce a nohy) a v noci klasickou „Stráží hranice“ až do doby odstranění závady. V té době platilo že pokud nestřeží signálka, střeží vojáci. A pokud se nepodařilo závadu najít rychle trvalo to třeba i celý den a noc bez ohledu na počasí. Je třeba připomenout že součástí činnosti DSP (dozorčí sig. přístroje) byl i zápis počítaďla způsobených signálů včetně opatření do Deníku sig. přístroje, který se přikládal jako dokument k Pohraniční knize. Představa někoho, že šlo případný proryv (v hantýrce „díru“) zamaskovat je naprosto scestná, protože každý takový problém se dostal zpravodajskou cestou okamžitě zpátky a pak to byl teprve „průser“. V systému U 70 dodával přenosové zařízení podnik WEB Geretebau Dresden v NDR (zařízení KSB 4 nazývané Brocken, které bylo plně tranzistorové, později zařízení ZA 25 s integr. obvody pro úsekové přístroje S 70 a 80. Vlastní úsekové přístroje S 70, 80 vyráběl a opravoval VOZ Uherský Brod.

V průběhu 80 let již bylo zařízení tak spolehlivé, že pokud byly v úseku celé brigády (cca 140 km včetně týlových stěn) 3 signály za operační den bez zjištění příčiny nastalo u spojařů rodeo.

60 -80 léta – způsob ochrany

Postupným zdokonalováním funkčnosti signální stěny se stále více systém ochrany přibližoval k zásahu hlídky na základě signálu a ne zjištěním vizuálním pozorováním. Základem zásahu vždy bylo že při signálu zasahovala hlídka ze stanoviště zhruba dva úseky vpravo a vlevo od stanoviště (úseky byly zhruba 250 m- to odpovídalo délce ostnatého drátu ve smotku, aby nemusel být nastavován). Zbytek úseku RSS zasahovala PchH a hlídka z pevného stanoviště překrývala na SH. V úseku roty byla 2-4 pevná stanoviště.

Při zásahu zasahoval vždy psovod se psem za stěnou DZ (zvenčí), při zásahu PchH psovod a velitel nebo člen, na vnitřní straně prováděl kontrolu pásu druhý člen hlídky nebo člen PchH. Pes se nikdy při zásahu nevypouštěl ale byl neustále na dlouhém vodítku. Při zachycení pachového mraku odbočil od trasy a začalo pronásledování. V tom okamžiku další člen hlídky při zjištění stop na KP (z vnitřní strany) označil stopy pomocí brigadýrky a o pár polí RSS dále prošlápl signální stěnu a přidal se k pronásledování.

Musím ale podotknout že takových situací bylo minimum. Pes byl vypouštěn k zásahu až v okamžiku kontaktu hlídky s narušitelem v případě že na výzvu nezastavil. Psi byli cvičeni na zásah v případě že narušitel utíká nebo se brání. V případě že zůstal stát, pes pouze narušitele blokoval. Pes navolno s košíkem byl pouštěn pouze při cestě na zaujímání stanoviště

hlídkou. Hlídka chodila na stanoviště pěšky, velitel hlídky prováděl kontrolu kontrolního pásu a psovod se psem se pohyboval po psovodské pěšině (pěšinka cca 50 m od oplátku ve směru do týlu). Zde prováděl pes navolno „revír“ pro případné zjištění přítomnosti narušitele v blízkosti ŽTZ.

Při příchodu nových vojáků na rotu bylo provedeno zavádění po okrajích hraničního pásma, na trase sig. stěny a na demarkaci. Bez tohoto zavedení nesměl být voják použit pro tuto službu.

Poznámka o figurínách je pravdivá. Byly i případy kdy kontrolní orgán z vyššího velitelství vyzval hlídku k podání hlášení a nakonec zjistil že je to figurína.

Hraniční přechody

Byly zajištěny přibližně dle popisu. Byly případy kdy se snažil řidič projet přes zavřenou závoru, ale bez úspěchu. Závoru umístěná na vjezdu do celniště se nazývala signální na výjezdu směrem do NSR zabezpečovací. Otevírání závory prováděla hlídka nebo byla přímo ovládána z celniště.

Vodní toky

V úseku bPS byly tři toky, které byly zajištěny pomocí signalizace. Řeka Ohře u 8 rPS Pomezí, Odrava u 11. rPS Slapany a Hamerský potok u 15. RPS Broumov. Byly zajištěny způsobem, který se později rozšířil do celé sestavy. Celý figl spočíval v tom, že přehrazení řeky bylo provedeno česly z mostní konstrukce po které probíhala normální RSS, které byly vytvořeny pouze z lehké trubkové konstrukce jejichž ponor se reguloval podle stavu vody v řece. Při slabém průtoku se dotýkaly dna, při silnějším se přizvedly stejně jako při zanesení nepořádkem, který odstranila TH. Uvnitř trubkové konstrukce (uvnitř trubek), byl protažen izolovaný vodič zapojený jako samostatná smyčka do úsekového přístroje. Při případném přežezání mříže by byl spolehlivě podán signál. Od instalace těchto mříží se nikomu nepodařilo dostat se řekou na SH.

Vzdušný prostor

Jednou z povinností hlídek bylo hlášení o přeletu nízko letících cílů. Hlášení se podávalo formou signálu „Vzduch přelet“ linkovými pojítky. Toto spojení mělo přednost před všemi hovory.

Jednalo se především o vrtulníky BGS nebo armády USA. Vzhledem k tomu že hlídka často neodhadla vzdálenost vniknutí na naše území, podával se signál pouze v případě že vrtulník dosáhl čáry sig. stěny. Jednou za měsíc prováděla federální letka MV pravidelné oblety státní hranice. Při těchto obletech je doprovázel příslušník bPS. Vrtulník kopíroval pouze trasu RSS, nikdy nelétal až na samotnou demarkaci. Obvykle se k němu přidal na druhé straně vrtulník BGS nebo USA. Piloti se navzájem odzdravili a letěli spolu celým úsekem brigády.

Vrtulníky druhé strany létaly vcelku odvážně až na demarkaci. Po přeletu sportovního letedla a naložení občanů NDR u Okrouhlé na začátku 80 let byly na PVOS na Kříženci u Plané umístěny vrtulníky Mi 24, které startovaly při zjištění vrtulníků na druhé straně hranice. Pak si druhá strana dávala větší pozor a lety těsně u hranice ustaly.

Vlakové přechody

Vojáci zákl. služby prováděli střežení osobních vlaků v době celního a pasového odbavení na nádraží v Chebu, kontrolu podvozků a stropních výplní ve vagonech a doprovod do stanice Pomezí, odkud vlak pokračoval do NSR.

U nákladních vlaků se prováděla kontrola za pomoci služebních psů přímo ve stanici Pomezí před odjezdem do NSR. Vagony s uhlím ze Sokolova pro elektrárnu v Arzbergu se kontrolovaly pouze psy (v padesátých letech se snad uhlí propichovalo bodci). Výjezdová kolej z nádraží v Pomezí i Aši byla po únosu rychlíku z Prahy do Aše v začátku 50 let opatřena mechanickou výkolejkou, kterou obsluhoval drážní zaměstnanec, který zároveň dával pokyn k odjezdu vlaku po odbavení.

Služba socialistické vlasti

V 80 letech byly v podstatě tři druhy pohraničních rot podle počtu lidí od 68 -82-91. Záleželo na tlaku a délce úseku. Roty s velkým tlakem byly kratší, roty mimo směr mohly mít i těch 12 km. U nás nejvíce zatížená 8. rota Pomezí měla pouze 3,5 km hlavní sig. stěny a 2 km týlových stěn. V rotách byl četový systém, tzn. Jedna četa ve službě, druhá na školení a třetí HV (hraniční volno), hospodářské družstvo a velitelský hlouček. Rota měla k dispozici pro službu zhruba 4-5 terénních vozidel opatřených radiostanicemi, zhruba do 15 ks přenosných radiostanic a 10 až 14 psů (u varianty 91- 2 pátrací, 11 hlídkových a 1 nevyčvičený). V době předpřipravenosti k ČSLA byly navíc dodány 2 ks OT 64 s kulometem a jeden „haki“ s BzK nebo vozidlo Uaz jako tahač BzK. Na zařízení U 70 bylo možno připojit na jednu soupravu 25 úseků což bylo pro rotu dostačující, u delších rot byly soupravy 2. Délka jednoho úseku se pohybovala kolem cca. 250 m. Souprava zařízení ZA 25 umožnila připojení 50 úseků. Součástí systému bylo i oplocení roty a samostatně oplocení muniční skládky. Frekventovaná vrata a vodní toky byly zapojeny samostatně. Číslování úseků se provádělo zprava do leva stejně jako hraničních mezníků na SH. Zhruba každé dva úseky byly opatřeny průchodem pro hlídku, který se zamykal speciálním klíčem. Kovové průchody se vyráběly továrně v Unhošti. Každé otevření průchodu nebo vrat v daném úseku bylo registrováno sig. ústřednou jako podaný signál. Proto musel být hlídkou ohlášen DSP. Pro tento případ byla u každého průchodu a vrat umístěna telefonní zástrčka. V zimě byla RSS v provozu do doby než začal tát sníh, pak se skutečně muselo odhazovat. Po doplnění sig. stěny zpevňovacími kolíky (bulhary) již sníh netrhal osnovu a bylo s tím méně starostí. Výplet osnovy se pravidelně po 4 letech měnil, po ošetření ostnatého drátu Rezistinem se životnost prodloužila na 6 let. V létě se prostor pod sig. stěnou ošetřoval postřikem Zeazinu v silné koncentraci (pozn. hnojivo pro kukuřici) pro zamezení růstu trávy, v blízkosti vodních zdrojů se používala folie z PVC. Po několika případech podhrabání se pod povrch pod sig. stěnou umísťovaly nástražné drátky zapojené do systému sig. stěny, které při případném kopání pod stěnou byly přerušeny a byl podán signál, později se používaly továrně vyrobené betonové panely které se vsazovaly mezi sloupky RSS.

Spojení

Jako hlavní druh spojení bylo spojení linkové. K tomu byly využívány ony známé skládací mikrotelefony, výrobek Tesly Liptovský Hrádek a později Stropkov. V prvopočátku byly využity ústředny HS 202, do poloviny 70 let HS 210 a po rekonstrukci rot PS a vybudování operačních středisek ústředny NDR Univerm Kl s hlasitými soupravami LF 66. Toto linkové spojení umožňovalo spojení s ústřednou praporu (nebo přímo brigády), spojení do týlu roty, spojení do každého úseku RSS, ke všem vratům a průchodům ve stěně a spojení na trasu překrytí. Po zjištění že dochází v místech těsně u státní hranice na trase překrytí k provádění odposlechu telefonního provozu rotou druhou stranou, bylo toto spojení na překrytí uváděno do provozu pouze v okamžiku působení vojáků za sig. stěnou. Zároveň bylo vyřešeno i spojení s civilní telefonní sítí a součinnostní spojení navzájem. Po přednostních dodávkách samonosných kabelů na začátku 70 let byla vybudována telefonní síť, kterou nám záviděly i samotné spoje. Pro ilustraci uvedu např. týlové spojení 13. rPS Dyleň. Spojení z roty bylo do vesnice Palič, Dolní Žandov, Stará Voda a osad Nový Svět, Brtná, Vysoká a Háj. Spojení bylo

využíváno hlídkami v týlu, pátrači i pomocníky PS (PPS). Odpovědnost za údržbu tohoto spojení měla spojovací rota bPS a její poruchové hlídky.

Radiové spojení bylo využíváno pouze pro krátké zprávy o pohybu a nutná volání. Není žádným tajemstvím že radiové sítě Pohraniční stráže i orgánů ochrany hranic NSR byly vzájemně monitorovány a vyhodnocovány. Proto občas docházelo k vzájemnému „pošťuchování“ s očekáváním reakce protivníka a že to pro ověření i vycházelo. Radiové stanice používané pro službu byly v provedení civilní verze Tesly Pardubice a byly samoobslužné. Spojáři roty obsluhovali pouze radiostanice R 105 d, R 108 a R 113 v OT pro účely bojové pohotovosti.

Demarkace

Byla prováděna skutečně 1x za měsíc. Cílem nebylo pouze zjištění zda nedej bože někdo ukradl hraniční patník. Hranice byla přesně vymezena odpovídajícím způsobem (hraniční mezníky, pomocné mezníky, tyče s cedulemi“ Státní hranice“ v obou jazycích a z německé strany trasovací tyče. Na komunikacích procházejících přes SH byly umístěny oboustranně závory a cedule se státním znakem. Německá hranice nebyla značena jako státní ale zemská (u nás Bavorsko) Kontrola prováděla prohlídku stavu hraničního pruhu (v lese zhruba 2 m na každou stranu od pomyslné čáry) a neporušenosti hraničního značení.. Za zmínku stojí i to, že na některých místech ze strany NSR byly informativní cedule s nákresem našeho zajištění SH ovšem značně zastaralé. V případě zjištění závady (spadlé stromy, poškozené cedule apod.) byl proveden zápis a řešení postoupeno hraničnímu zmocněnci, který zajistil nápravu.. Podle OSH 1-1 bylo možno případné orgány NSR nebo civilní osoby při setkání pozdravit vojenským způsobem bez navázání další komunikace.

Skutečným malérem bylo zjištění poškození hraničního mezníku nebo jeho případné přemístění. K tomu docházelo zejména při stahování dřeva. Tento problém se řešil nótami a zaměřením musel znovu provést Vojenský geodetický úřad Dobruška.

Stejným problémem bylo i přeběhnutí služebního psa nebo třeba krav při pastvě na druhou stranu hranice. Oboustranně nestačilo pouze zvířata odehnat, ale byly zajištěny , provedena veterinární prohlídka a přes slavné hraniční zmocněnce bylo dořešeno předání zpět majiteli. Tímto způsobem to praktikovaly obě dvě strany.

Co napsat na závěr.

Těch otázek na které by byla odpověď je určitě mnoho. V současné době a nevím proč po tolika letech je přetřásána činnost PS. Nikde však není zmínka o činnosti ozbrojených složek orgánů NSR (GP – hraniční policie, BGS – spolková hraniční ochrana, ani armády USA – LOP a jejich průzkumných hlídek) stejně jako jejich informátorů v příhraničním území. Ti špatní jsou pouze u nás.

Pokud nezasvěcený shlédne nyní uváděné „Příběhy železné opony“ nabude dojmu že před dráty stály zástupy čekatelů na emigraci. Tlak na státní hranici se v průběhu doby a vývoje politické situace určitě měnil, ale mohu říci že od 70 let do roku 1989 to bylo třeba u chebské brigády ročně zhruba kolem 250 až 300 narušitelů a z tohoto počtu se přechod podařil zhruba 2 %. Zajímavý je rok 1979, kdy bylo na hranici s NSR zadrženo celkem 21 narušitelů dovnitř a 136 ven bez jediného proryvu .Z počtu zadržovaných bylo zhruba 20 % občanů našeho státu a zbytek byl z NDR nebo odjinud .Pokud si pamatují nebyl nikdo z našich občanů vysokoškolák nebo vyloženě politický emigrant na rozdíl od padesátých let Bohužel na obou stranách došlo i k několika úmrtím, které ale stojí za samostatný rozbor a nemají s tímto povídáním přímou souvislost. Při hodnocení činnosti PS by se mělo období rozdělit minimálně na tři části(50,60,70-80 léta)

To co uvádíte v prologu ohledně čerpání informací od bývalých péesáků je pravdivé. Signalizací se zabývalo pouze pár lidí a pro ostatní to bylo tabu. Spojáři zajišťující provozuschopnost znali pouze informace potřebné pro údržbu a mechanici z praporu nebo brigády pouze pro opravy. Poruchová hlídka spojovací roty brigády a praporu byla nepřetržitě k dispozici pro případ odstranění závady a skutečně někdy tvrdla na rotě i dva dny než závadu našla a odstranila.

Od roku 1980 jsem byl u brigády v každé komisi šetřící případy proryvů SH(díry). Bylo jich každý rok pár a většinou způsobených tím že zkolaboval systém závislý na lidské síle. V případě že byla na vině signálka byl to i můj zájem odhalit proč a provést nápravu. Technické pokusy vyřadit signální stěnu z provozu byly skutečně naivní a bylo to způsobeno i tím, že provoz sig. stěny podléhal utajení. Přesto jsem u jednoho případu musel "smeknout". Ten komu se podařilo projít byl bývalý spojař roty, který znal systém střežení i zásahu hlídek. Kdybych ale popsal jak to bylo, dal bych návod pro další nekalou činnost někoho jiného v případě zveřejnění.

Pro úplnost dodejme, že Sig. stěna na Chebu byla likvidována od 9. února 1990 do konce roku 1990. Jediný kdo z této události podle poznatků neměl radost byli příslušníci německé ochrany hranic kteří konečně museli něco dělat. Svědčí o tom i zhruba 50% navýšení stavů BGS a GP přesunem z francouzské hranice do oblasti naší bývalé železné opony.

Toliko pohled na naše stránky od čtenáře.

Pokud někoho čtenářů toto líčení vyprovokuje k eventuálnímu příspěvku, budu rád. Obzvláště bych uvítal popisy prací na hranici jako byla regulace Malše v r. 1986, a případné jiné případy přeshraniční spolupráce, tato oblast je stále minimálně zmapována.

Martin Berka.